

1. Actuele ontwikkelingen

Vanuit hogescholen

Verschillende Nederlandse hogescholen met één of meer sportopleidingen hebben de ambitie om een Associate degree op het gebied van sport en bewegen te ontwikkelen. Deze hogescholen, landelijk verenigd in het Hogescholen Sport Overleg (HSO), ontwikkelen deze opleiding in samenwerking met elkaar binnen de werkgroep Landelijk Overleg Ad-Sport (LOAS). Op advies van het LOAS heeft het HSO begin 2019 besloten om gezamenlijk een landelijke Ad-Sport opleiding te ontwikkelen onder een gemeenschappelijk CROHO. Elke hogeschool kan een of meerdere van de vier uitstroomprofielen ontwikkelen en aanbieden.

Vanuit het werkveld

Binnen de samenleving neemt het belang van sport en bewegen de laatste jaren steeds meer toe. Het beeld dat sport en bewegen een activiteit is voor de jeugd, is verschoven naar een beeld dat sport en bewegen voor iedereen is, van jong tot oud. Sport en bewegen is alledaags geworden en is opgeschoven van een maatschappelijk randverschijnsel naar het centrum van de samenleving. Maatschappelijke betrokkenheid en 'meedoen' tijdens alle levensfasen en voor alle doelgroepen wordt in de huidige, inclusieve samenleving, als belangrijk gezien. Plezier in sporten en bewegen staat daarbij meestal voorop, maar ook het idee 'jong geleerd is oud gedaan' speelt zeker mee, evenals de sociale contacten met leeftijdgenoten en het belang van gezondheid.

Het werkveld van de sportprofessionals is divers; zo worden in de Sport Toekomstverkenning (RIVM & SCP) vier opgaven voor de sport onderscheiden, namelijk:

- meedoen en verenigingsleven bevorderen;
- gezondheid bevorderen door te bewegen;
- talenten ontwikkelen, presteren en prijzen winnen;
- meeleven met onze sporters en evenementen beleven.

Deze vier opgaven voor de sport geven kernachtig aan dat aan sport (en bewegen) economische, sociaalmaatschappelijke en gezondheidswaarden worden toegekend. De verschillende waarden komen in samenhang terug in het werkveld. Tegelijkertijd is te zien dat bij verschillende doelstellingen van sport op de ene waarde soms een groter beroep wordt gedaan dan op de andere waarde.

Uit de onderstaande uiteenlopende notities blijkt dat - mede in de context van zowel de economische, de sociaalmaatschappelijke en de gezondheidsfunctie van sport - de vraag naar sport- en beweegprofessionals de komende jaren flink toeneemt. Er is behoefte aan sport- en beweegprofessionals op het niveau van een Associate degree, die de juiste verbinding weten te leggen tussen theorie en praktijk, tussen beleid en uitvoering; de Ad-Sport professional.

Dit blijkt onder andere uit het volgende:

- In het Nationaal Sportakkoord¹ worden de perspectieven van VWS, VSG/VNG en NOC*NSF met betrekking tot de sport in Nederland verenigd. Deze drie partijen onderschrijven dat sport en bewegen van grote waarde is voor individuen en voor de samenleving. Sport en bewegen is goed voor je gezondheid, je sociale contacten, je welzijn, je persoonlijke ontwikkeling en bovenal leuk om te doen. Er is onder andere overeengekomen dat het aantal fte buurtsportcoaches verhoogd wordt van 2.900 naar 3.625.
- In het Nationaal Preventieakkoord² is de preventieve aanpak van roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht beschreven. Gemeentes worden gestimuleerd en ondersteund om de preventieve aanpak uit te voeren. Per 1 januari 2019 wordt het uitvoeren van de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) voor volwassenen met overgewicht en een verhoogd gezondheidsrisico of obesitas vergoed vanuit de Zorgverzekeringswet. Daarnaast worden buurtsportcoaches ondersteund om te zorgen voor een goede aansluiting tussen de sport- en beweegmogelijkheden in het publieke domein en de zorg.
- In de Arbeidsmarktmonitor Sport 2018³ geven sportwerkgevers aan dat de verwachte groei aan werkgelegenheid in de sector sport en bewegen in het algemeen hoger ligt dan de gerealiseerde groei van de twee jaren ervoor. De meeste groei wordt verwacht bij sportverenigingen, organisaties in de fitnessbranche, toerisme & recreatie en gezondheidszorg en welzijn.
- De Verenigingsmonitor 2018⁴ van het Mulier Instituut laat zien dat een derde van de verenigingen moeite heeft met het organiseren van hun sportaanbod.
- De regeling 'Brede Impuls Combinatiefuncties' van VNG⁵ is sinds 1 januari 2019 aangepast, waardoor er meer budget beschikbaar komt. Daardoor kan het aantal buurtsport- en cultuurcoaches in Nederland uitgebreid worden en kunnen de (nieuwe én huidige) functionarissen breder ingezet worden.
- De sportbonden merken dat het steeds moeilijker is om voldoende potentiële topsport- en talentcoaches te vinden. Bijna een derde van de technische directeuren ziet een tekort aan topcoaches en schatten dit gemiddeld in op 4,3 fte per sporttak.⁶
- In de huidige Nederlandse topsport zijn ongeveer 300 tot 400 'arbeidsplaatsen' voor een gekwalificeerde niveau-5 coach. Jaarlijks worden er gemiddeld maar 5 coaches voor dat niveau opgeleid.⁷

1 VWS, VSG/VNG en NOC*NSF (2018), Nationaal sportakkoord; 'Sport verenigt Nederland'.

2 VWS (2018), Nationaal preventieakkoord. Naar een gezonder Nederland. I

3 KBA Nijmegen (2018), 'Arbeidsmarktmonitor Sport'.

4 Mulier Instituut (2019), Verenigingsmonitor 2018.

5 VNG (2019), Brede Impuls Combinatiefuncties.

6 Mulier instituut (2019), 'Topsportklimaatmeting'.

7 Ministerie van VWS (2018), 'Kamerbrief besteding extra middelen topsport', blz. 6.

2. Beroepsprofiel Ad-Sport

Voor de beschrijving van het beroepsprofiel van de Ad-Sport wordt een onderscheid gemaakt in het gemeenschappelijke beroepsprofiel en de rollen binnen het beroep. De huidige stand van zaken laat zien dat binnen het werkveld c.q. de hogescholen op het niveau van de Ad-Sport momenteel vier profielen worden onderscheiden:

1. De topsport- en talentcoach.
2. De buurtsportcoach.
3. De ondernemende leefstijlcoach.
4. De sportondernemer.

Figuur 1 - Het Ad-Sport profiel

De gedeelde basis van de vier profielen is dat afgestudeerden mensen in sport- en beweegsituaties op een verantwoorde manier begeleiden in het bereiken van hun doelstelling. Voor de topsport- en talentcoach betekent dit dat de Ad-Sportprofessional vooral sporters begeleidt om (te leren) zo goed mogelijk te presteren terwijl dat voor de ondernemende leefstijlcoach betekent dat deze ondersteunt bij het bevorderen van een gezonde leefstijl door het stimuleren van bewegen of weer opnieuw leren bewegen na een ongeval.

De Ad-Sportprofessional werkt in het algemeen samen met gelijken, leidinggevend en deelnemers. De Ad-Sportprofessional draagt verantwoordelijkheid voor resultaten van eigen activiteiten, draagt gedeelde

verantwoordelijkheid voor het resultaat, activiteiten en werk van anderen en voor het aansturen van processen. Daarnaast vervult de Ad-Sportprofessional verschillende rollen zoals die van (project)manager, organisator, ondernemer, ontwikkelaar, coördinator, trainer en coach.

De rollen en verantwoordelijkheden zijn gerelateerd aan de concrete taken in de functie die de professional vervult. Een aantal voorbeelden:

- In de functie van buurtsportcoach binnen een organisatie of vereniging staan de rol van verbinder, begeleider en coördinator centraal om zodoende trainers te kunnen ondersteunen en te kunnen ondersteunen naar een positief sportklimaat.
- In de functie van sportondernemer staan de rollen van organisator, netwerker en ondernemer meer op de voorgrond om zodoende diensten binnen de sport- en beweegsector aan te bieden.
- In de functie van topsport- en talentcoach gaat het om een rol als ontwikkelaar van bijvoorbeeld een topsport- en talentontwikkelingsplan en om de rol als trainer-coach.
- In de functie van de ondernemende leefstijlcoach gaat het om de rol als ontwikkelaar en coach van leefstijlprogramma's voor uiteenlopende doelgroepen.

Daarnaast zijn er andere voorbeelden te noemen aangezien het brede werkveld van sport en bewegen zich uitstrekt van breedtesport en sportparticipatie, gezondheid en welzijn tot topsport en talentontwikkeling, in zowel de not-for-profit-, de non-profit- als de profitsector.

Kenmerkende beroepshouding

De Ad-Sport professional staat met zijn voeten in de praktijk, bewaart met het hoofd het overzicht, verbindt mensen en middelen en koppelt daarmee denken aan doen. De professional is in het werk een verbinder en daarmee is samenwerken met uiteenlopende partijen in verschillende sectoren een belangrijk aspect. Reflectie is een belangrijk kenmerk van de beroepshouding. De professional reflecteert op het effect van het communiceren en handelen op de eigen rol, die van het team en de directbetrokkenen. Hierdoor werkt de Ad-Sportprofessional continue aan zijn ontwikkeling. Daarnaast is flexibiliteit en lerend vermogen van belang. De Ad-Sportprofessional kan zich aanpassen aan de veranderende rol in de omgeving door leervragen te stellen en te delen. De Ad-Sportprofessional handelt vanuit waarden en normen van de sport, heeft affiniteit met en spreekt de taal van uiteenlopende betrokkenen binnen de wereld van de sport. De Ad-Sportprofessional is integer, respectvol, communicatief, innovatief en ondernemend. De Ad-Sportprofessional heeft kennis en inzicht in trends en ontwikkelingen binnen de sportsector en signaleert en benut weloverwogen de kansen die zich voordoen. In het navolgende wordt op basis van de beroepstaken een eerste schets gegeven van de vier specifieke beroepsprofielen.

1. Topsport- en talentcoach

De topsport- en talentcoach (TTC) traint en coacht topsporters en talenten binnen de topsport. Dit kan zijn bij een sportbond, een topsportvereniging, een professionele sportploeg of als privétrainer. Voor zowel de TTC als de sporters vormt sport de primaire tijdsbesteding. Topsport betreft sportbeoefening op internationaal niveau (EK, WK of OS/PS), de hoogste categorie talenten binnen een tak van sport en eventueel het hoogste wedstrijdniveau in Nederland. In totaal maken zo'n 1.000 topsporters van ongeveer 25 sportbonden gebruik van de diverse faciliteiten die Nederland rijk is, zoals vijf Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO) en twee Nationale Trainingscentra (NTC). Voor veel talenten is de overstap van een selectieteam bij een club naar een CTO groot. Om dit gat te verkleinen en de doorstroom te verbeteren is er geïnvesteerd in Regionale Topsport Centra (RTC) en de opleidingsprogramma's van de sportbonden. De TTC is werkzaam op alle niveaus van het hierboven beschreven brede domein van de topsport. Zowel vanuit de sportbonden bij de landelijke en regionale topsportcentra (binnen instroom-/ topsportprogramma's), bij professionele sportploegen, maar zeker ook bij (topsport)verenigingen waar de sportcarrière van topsporters feitelijk begint.

De TTC traint en coacht topsporters en talentvolle sporters passend bij de status of fase in hun topsportloopbaan. De TTC zorgt voor de afstemming en coördinatie van activiteiten rondom de topsporters en talenten. De TTC staat voor de opgave om topsporters te begeleiden bij het op reglementaire wijze verleggen van hun grenzen. De TTC communiceert met verschillende belanghebbenden zoals sporters, ouders, bestuurders/directies van topsportorganisaties, sponsors, supporters, publiek en media. De TTC is in zijn werk een verbinder en daarmee is samenwerken met uiteenlopende partijen in verschillende sectoren een belangrijk aspect. Hierbij hoort reflectie op het effect van het communiceren en handelen op alle betrokkenen. De TTC moet zich kunnen aanpassen aan de veranderende rol in de omgeving door leervragen te stellen en te delen, flexibiliteit en lerend vermogen zijn daarom van belang. De TTC is integer, respectvol, communicatief, innovatief en ondernemend, en handelt vanuit de waarden en normen van de topsport. Affiniteit hebben met en de taal spreken van de uitlopende actoren binnen de topsport is daarbij een vereiste. De TTC heeft kennis en inzicht in trends en ontwikkelingen binnen de sportsector en signaleert en benut weloverwogen de kansen die zich voordoen.

De belangrijkste beroepstaken van de TTC-er zijn het:

- *geven van trainingen;*
- *begeleiden van topsporters en talenten;*
- *coachen bij wedstrijden van topsporters en talenten;*
- *ondersteunen van meerjarentopsportbeleid;*
- *managen van topsport- en talentbegeleidingsteam en netwerken;*
- *vergaren, ontwikkelen, toepassen en delen van kennis op de (top)sportpraktijk.⁸*

2. Buurtsportcoach

Een buurtsportcoach stimuleert sporten en bewegen voor iedereen en verbindt verschillende sectoren door sport- en beweegactiviteiten te coördineren en organiseren. Een buurtsportcoach is inzetbaar voor meerdere soorten doelgroepen; kinderen, jongeren, ouderen, mensen met een beperking, of overgewicht of mensen die in armoede leven. Een buurtsportcoach legt verbindingen tussen diverse organisatie(s) en de doelgroep teneinde een gedragsverandering teweeg te brengen. Een buurtsportcoach kan in dienst zijn bij de gemeente of sportvereniging, maar kan ook elders of bij meerdere organisaties werkzaam zijn. Een buurtsportcoach werkt samen met organisaties in de wijk, met name het onderwijs en andere sportorganisaties en -aanbieders. Een buurtsportcoach zorgt voor effectief contact tussen ouders en trainers/begeleiders en stimuleert de organisatie om te werken aan kwaliteit via bijvoorbeeld deskundigheidsbevordering. De belangrijkste taken die buurtsportcoaches vervullen zijn organiseren, verbinden, coördineren, communiceren en uitvoeren⁹. Welke taak een buurtsportcoach het meest vervuld is afhankelijk van het type organisatie waar deze werkt. Buurtsportcoaches in de sectoren sport en onderwijs zijn bijvoorbeeld vaker bezig met uitvoeren.

Een buurtsportcoach kan ook ingezet worden als clubkadercoach. Een clubkadercoach ondersteunt trainers en coaches bij sportverenigingen om een gezond sport- en beweegklimaat (mede) mogelijk te maken. Door buurtsportcoaches in te zetten als clubkadercoach krijgen coaches en sportverenigingen betere pedagogische en bestuurlijke begeleiding met als uiteindelijk doel het sportplezier te vergroten, bewegen te stimuleren en de uitstroom te beperken.

De belangrijkste beroepstaken van de buurtsportcoach zijn het:

- *analyseren van wensen en behoeftes van diverse doelgroepen;*
- *organiseren en verzorgen van sport- en beweegactiviteiten;*
- *coördineren en uitvoeren van organisatie-activiteiten;*
- *begeleiden van processen en (uit)bouwen van netwerken;*
- *stimuleren van de professionalisering en deskundigheidsbevordering.*

⁹ <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=9281&m=1545058359&action=file.download> p. 109

3. Ondernemende leefstijlcoach

De ondernemende leefstijlcoach is gespecialiseerd in het bevorderen van een (actieve) leefstijl bij diverse doelgroepen. De leefstijlcoach is werkzaam op het gebied van sport en bewegen en aanpalende gezondheidsdomeinen. De leefstijlcoach kan leefstijlprogramma's op maat samenstellen, uitvoeren en bijstellen, zowel op individueel- als op groepsniveau. De leefstijlcoach is bijvoorbeeld werkzaam bij GGD's, sport- en leefstijlcentra, (para-)medische instellingen of binnen bedrijven. Dikwijls zal de leefstijlcoach ook vanuit een eigen organisatie of als ZZP'er werken in opdracht van uiteenlopende partijen.

De leefstijlcoach heeft kennis van alle domeinen van een gezonde leefstijl, maar is het meest gespecialiseerd in het bevorderen van gezond gedrag door meer of beter te bewegen. Daarnaast bezit hij ook basale kennis uit de andere domeinen uit het BRAVO-kompas¹⁰, hierbij staat de **B** voor bewegen, **R** staat voor roken, **A** staat voor alcohol, **V** staat voor voeding en **O** staat voor ontspanning/ herstel.

Indien nodig kan de leefstijlcoach een cliënt doorverwijzen naar andere specialisten (bijvoorbeeld naar een fysiotherapeut, diëtist, trainer of sportkundige) of daarmee nauw samenwerken in een leefstijlteam. Binnen een leefstijlteam kan de leefstijlcoach als casemanager de regie voeren over de leefstijlzorg behorende bij een (groep van) cliënt(en).

De term 'coach' slaat op de primaire taak van deze professional: het coachen van mensen naar een actieve en gezonde leefstijl. De term 'ondernemende' heeft zowel betrekking op de leefstijlcoach die zijn werkzaamheden uitvoert als zelfstandige, als op het gedrag van de leefstijlcoach in een dienstverband/ loondienst. Kenmerkend voor de professionals in beide werkverbanden is een initiatiefrijke, proactieve houding en ondernemend gedrag.

De ondernemende leefstijlcoach op Ad-niveau werkt in de praktijk, kent de regels en de procedures en kan deze aanpassen om aan veranderingen in de praktijk tegemoet te komen. Hij kan het overzicht tussen verschillende contexten en betrokkenen bewaren en verbindt mensen en middelen.

De belangrijkste beroepstaken van de ondernemende leefstijlcoach zijn het:

- *coachen, begeleiden en adviseren rondom leefstijl;*
- *agenderen van leefstijlcoaching binnen een organisatie;*
- *analyseren van leefstijlvraagstukken op het niveau van individu, groep en organisatie;*
- *vergroten van gezondheidsvermogen bij individuen en groepen door effectieve communicatie;*
- *identificeren van- en actie nemen op leefstijlvraagstukken binnen uiteenlopende contexten;*
- *regievoeren over het proces van leefstijlverbetering binnen een interdisciplinaire setting.*

¹⁰ Nederlands Instituut Sport en Bewegen. BRAVO-kompas. Leefstijlinterventie.

4. Sportondernemer

Een sportondernemer is iemand die (nieuwe) diensten kan ontwikkelen en in de markt zetten, gericht op het samenbrengen en afstemmen van vraag en aanbod uitgaande van de wensen en behoeften van uiteenlopende klanten/afnemers/groepen in het brede sport- en beweegdomein.

Sportondernemers zijn actief op de sportmarkt, de gezondheid/healthy lifestylemarkt en de recreatie/leisure markt, onder meer bij commerciële sport- en beweegaanbieders, (commerciële) gezondheidscentra, recreatie- en outdoor ondernemingen.

De sportondernemer kan zowel een eigen onderneming opstarten, in opdracht van organisaties werken of in een ander soort dienstverband werkzaam zijn bij een werkgever. In alle gevallen springt de sportondernemer flexibel in op de vraag van verschillende doelgroepen en marktomstandigheden. De sportondernemer kan bijvoorbeeld een aanbod opzetten gericht op het bestrijden van overgewicht bij jongeren of eenzaamheid onder ouderen. Of de sportondernemer kan kansen voor nieuw sportaanbod zoeken en benutten voor een commerciële sportaanbieder.

De sportondernemer is goed op de hoogte van het lokale, regionale en landelijke (sport)beleid. De sportondernemer sluit aan bij trends en ontwikkelingen in sport en bewegen zoals:

- de toenemende maatschappelijke aandacht voor sport, bewegen en gezondheid en daarmee toenemende inzet van sport en bewegen als middel voor uiteenlopende doelen;
- de opkomst van nieuwe (bijvoorbeeld individuele) sportvormen;
- toenemende vraag van gemeenten en ander organisaties naar zelfstandige sportaanbieders om een rol te spelen in de uitvoering van sportaanbod en evenementen.

De sportondernemer weet in te spelen op kansen die zich voordoen vanuit deze trends en ontwikkelingen. Hierbij onderhoudt de sportondernemer een uitgebreid netwerk en werkt samen met organisaties uit andere sectoren zoals zorg, welzijn, onderwijs en het bedrijfsleven.

De sportondernemer heeft passie voor sport en bewegen in brede zin, een ondernemende attitude en de ambitie om mensen in beweging te krijgen en te brengen, om zo het verschil te maken in het sport- en beweegdomein. Die ondernemende attitude brengt met zich mee dat de sportondernemer zelf de regie neemt en houdt, knelpunten praktisch oplost en verbeteringen of veranderingen doorvoert. Dit uit zich in de volgende kenmerken; nieuwsgiering zijn, open staan voor verandering en vernieuwing, vragen stellen, uitzoeken hoe iets zit, denken in kansen, erop uittrekken en een steentje bij willen dragen aan 'een betere sport- en beweegwereld'.

De belangrijkste beroepstaken van de sportondernemer zijn het:

- *analyseren van wensen en behoeftes van diverse doelgroepen;*
- *ontwikkelen van (nieuwe) sport- en beweegdiensten gericht op commerciële en maatschappelijke effecten voor de onderneming;*
- *vermarkten van kansrijk, innovatief, passend sport- en beweegaanbod;*
- *organiseren en verzorgen van sport- en beweegactiviteiten binnen de onderneming;*
- *start, organiseert en managet de eigen onderneming;*
- *begeleiden van processen en (uit)bouwen van netwerken om nieuwe concepten te ontwikkelen.*